

Аналітична записка
з питань порівняльного законодавства
щодо розведення домашніх тварин
у державах-членах Європейського Союзу*

***Анотація.** В аналітичній записці досліджується правове регулювання розведення, утримання, комерційного продажу та некомерційної передачі домашніх тварин у низці держав-членів Європейського Союзу. Проаналізовано підходи цих держав до реєстрації, ліцензування та декларування діяльності заводчиків і продавців домашніх тварин; вимоги до осіб, які здійснюють таку діяльність; механізми державного контролю; відповідальність за порушення встановлених правил; особливості регулювання некомерційного розведення; правові механізми забезпечення гуманного поводження та захисту здоров'я тварин під час селекції і розведення.*

***Ключові слова:** домашні тварини, розведення тварин, заводчик, добробут тварин, гуманне поводження з тваринами, комерційний продаж тварин, некомерційне розведення тварин, селекція тварин, реєстрація заводчиків, ліцензування, державний контроль, відповідальність.*

Вступ

Питання правового регулювання розведення домашніх тварин набуває дедалі більшого значення в Європейському Союзі (далі – ЄС) та його державах-членах. Це пов'язано не лише із захистом тварин від жорстокого поводження, а й із необхідністю забезпечення простежуваності їх походження, боротьби з незаконною торгівлею, недопущення діяльності незаконних розплідників, захисту прав споживачів і зменшення кількості безпритульних тварин.

Європейська Комісія у межах ініціативи щодо запровадження нового Регламенту про добробут собак і котів та їх простежуваність зазначає, що метою запровадження нових правил є забезпечення гуманного і відповідального поводження з усіма собаками й котами, яких розводять, продають або передають для адопції в ЄС, а також надання майбутнім власникам можливості бути впевненими в походженні та стані здоров'я тварини¹. Запропоновані на рівні ЄС підходи передбачають мінімальні стандарти утримання, догляду і поводження в розплідниках, зоомагазинах і притулках, посилені вимоги до простежуваності, особливо при онлайн-продажу, навчання осіб, які працюють із тваринами, та інформування покупців про відповідальне володіння тваринами.

Європейський Парламент у матеріалах щодо проєкту Регламенту про добробут собак і котів та їх простежуваність² також звертає увагу, що приблизно 44 % домогосподарств у ЄС утримують домашніх тварин, а зростання попиту на собак і котів призвело до збільшення торгівлі та онлайн-продажу. При цьому

¹ Protecting the welfare of dogs and cats. Website of European Commission. URL: https://food.ec.europa.eu/animals/animal-welfare/protecting-welfare-dogs-and-cats_en

² Revision of EU legislation on animal welfare: welfare of dogs and cats and their traceability. Website of European Parliament. URL: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-agriculture-and-rural-development-agri/file-welfare-of-dogs-and-cats-and-their-traceability>

стандарти добробуту тварин, яких мають дотримуватися професійні суб'єкти, які розводять, утримують і продають собак та котів, суттєво різняться між державами-членами, також наявні докази неналежних практик, зловживань і незаконної торгівлі. Пропозиція ЄС спрямована на встановлення єдиних мінімальних стандартів щодо розведення, утримання, догляду й поведінки із собаками та котами, а також на посилення вимог щодо ідентифікації та реєстрації тварин.

В Україні проблема незаконного розведення домашніх тварин, що часто супроводжується жорстоким поводженням, стоїть дуже гостро. Деякі зоозахисники навіть пропонували заборонити розведення та продаж домашніх тварин на період воєнного стану та протягом п'яти років після його закінчення, а також встановити відповідальність за порушення заборони розведення у вигляді штрафу від 8500 до 68000 гривень³.

На розгляді у Верховній Раді України перебуває низка законопроектів щодо вдосконалення законодавства у сфері захисту тварин, зокрема: проекти законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань захисту тварин від жорстокого поводження у розважальній діяльності» (реєстр. № 5409 від 21.04.2021), «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою приведення їх у відповідність з вимогами Європейської конвенції про захист домашніх тварин» (реєстр. № 11328 від 07.06.2024), «Про внесення змін до статті 299 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за жорстоке поводження з тваринами» (реєстр. № 12289 від 06.12.2024).

З метою доопрацювання внесених законопроектів та підготовки нових законодавчих ініціатив виникла необхідність дослідити підходи держав-членів ЄС щодо: регулювання питань реєстрації, ліцензування та декларування діяльності заводчиків і продавців домашніх тварин; вимог до осіб, які здійснюють таку діяльність; механізмів державного контролю та відповідальності за порушення встановлених правил; особливостей регулювання некомерційного розведення тощо. Для аналізу обрано держави-члени ЄС з урахуванням різних підходів та різних обсягів регулювання досліджуваної сфери.

Основна частина

1. Реєстрація, ліцензування та вимоги до осіб, які здійснюють діяльність із розведення, утримання і продажу домашніх тварин.

Сьогодні у ЄС питання реєстрації, ідентифікації та простежуваності тварин насамперед пов'язані з правилами у сфері захисту здоров'я тварин. Загальну правову рамку для національного регулювання у частині захисту здоров'я тварин, обліку операторів і контролю переміщення тварин формує Регламент (ЄС) 2016/429 про трансмісивні хвороби тварин⁴. Цей Регламент доповнюється

³ Див., наприклад: Електронні петиції. Вебсайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://petition.kmu.gov.ua/petitions/7398>

⁴ Regulation (EU) 2016/429 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016 on transmissible animal diseases. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32016R0429>

Делегованим Регламентом Комісії (ЄС) 2019/2035⁵, який деталізує правила щодо об'єктів, де утримуються наземні тварини, інкубаторіїв, а також простежуваності окремих утримуваних наземних тварин та інкубаційних яєць. Для аналізу правового регулювання розведення домашніх тварин цей акт має значення в частині правил щодо об'єктів утримання тварин, операторів та простежуваності собак, котів і тхорів.

У **Франції** конкретні вимоги до діяльності, пов'язаної з домашніми тваринами, закріплені у статтях L214-6-1, L214-6-2 Кодексу сільського та морського рибного господарства⁶ (далі – Кодекс), а також в Наказі від 19 червня 2025 року про встановлення правил охорони здоров'я та захисту тварин⁷ (далі – Наказ). Відповідно до статті L214-6-1 Кодексу діяльність, пов'язана з домашніми тваринами домашніх видів, підлягає декларуванню префекту, повинна здійснюватися з використанням приміщень, що відповідають санітарним і зоозахисним правилам, а також допускається лише за умови, що принаймні одна особа, яка перебуває у безпосередньому контакті з тваринами, має належну професійну сертифікацію, підтвердження знань або сертифікат компетентності.

Стаття L214-6-2 Кодексу встановлює спеціальні правила для осіб, які здійснюють розведення собак або котів. Зокрема, особа, яка продає не більше одного посліду собак або котів на рік у межах одного податкового домогосподарства, може користуватися спеціальним режимом, але за умови декларування послідів до відповідної племінної книги для отримання спеціального номера посліду. Це положення важливе для розмежування випадкового або епізодичного продажу потомства і професійної діяльності заводчика.

Додатково Наказ деталізує практичні вимоги до діяльності, пов'язаної з тваринами домашніх видів. Зокрема, стаття 2 встановлює порядок декларування діяльності: оператори, які працюють із собаками, котами і тхорами, повинні зареєструватися у відповідному реєстрі. Для професіоналів, які працюють з іншими домашніми тваринами, декларування здійснюється за відповідною спеціальною формою.

Окрім цього, у Франції існують спеціальні механізми захисту здоров'я тварин під час селекції, передбачені статтею 26 Наказу, яким повинна відповідати діяльність, пов'язана з домашніми тваринами⁸. Ця стаття встановлює, що заводчик може комерціалізувати лише тварин, отриманих від власного племінного поголів'я; забороняє видавати за продукцію розплідника посліди від самиць, які утримуються третіми особами; визначає мету розведення як отримання здорових тварин зі збалансованим темпераментом, без дефектів або

⁵ Commission Delegated Regulation (EU) 2019/2035 of 28 June 2019 supplementing Regulation (EU) 2016/429 of the European Parliament and of the Council as regards rules for establishments keeping terrestrial animals and hatcheries, and the traceability of certain kept terrestrial animals and hatching eggs. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_del/2019/2035/oj/eng

⁶ Code rural et de la pêche maritime. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071367/

⁷ Arrêté du 19 juin 2025 fixant les règles sanitaires et de protection animale auxquelles doivent satisfaire les activités liées aux animaux de compagnie d'espèces domestiques. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000051832274>

ознак, що ставлять під загрозу їхній добробут; допускає до розведення лише здорових тварин, які завершили фізіологічний розвиток, і самиць не раніше другого естрального циклу; забороняє розведення шляхом схрещування між батьками і потомством або між братами і сестрами; встановлює, що методи розведення не повинні завдавати тваринам страждань. Ця норма також обмежує репродуктивне навантаження на племінних самиць: не більше трьох пологів протягом двох років; самиці, які перенесли три кесареві розтини протягом життя, більше не можуть використовуватися для розведення. Для собак віком від 8 років і котів від 6 років перед подальшим використанням у розведенні потрібен клінічний огляд ветеринара з письмовим підтвердженням відсутності протипоказань до вагітності. Також передбачено ведення документа, в якому фіксуються репродуктивні події щодо кожної племінної самиці, включно з першим естральним циклом, паруванням, заплідненням, абортom, пологами, кесаревими розтинами та виведенням із розведення.

Для осіб, які здійснюють комерційне розведення тварин, ключовими є вимоги щодо компетентності і надійності та щодо належності приміщень і обладнання. На практиці заявник має надати компетентному органу відомості про запланований вид діяльності, місце її здійснення, відповідальну особу, види та кількість тварин, умови їх утримання, а також документи, що підтверджують професійні знання і надійність. Компетентність може підтверджуватися відповідною освітою, підготовкою або попереднім досвідом поводження з відповідними видами тварин. Надійність особи оцінюється з погляду відсутності обставин, які можуть свідчити про ризик порушення вимог захисту тварин; для цього може вимагатися, зокрема, довідка про несудимість або інші документи⁹.

У **Німеччині** вимоги до діяльності із розведення, утримання або продажу тварин закріплені насамперед у Законі про добробут тварин¹⁰ (далі – Закон). Особливе значення має стаття 2 Закону, яка встановлює загальні обов'язки будь-якої особи, що утримує, доглядає або повинна доглядати за твариною. Така особа зобов'язана годувати, доглядати і розміщувати тварину відповідно до її виду та потреб, не обмежувати можливість тварини рухатися таким чином, що це завдавало б їй болю, страждань або шкоди, а також мати необхідні знання і навички для належного годування, догляду та утримання тварини.

Спеціальна вимога щодо дозволу передбачена статтею 11 Закону. Відповідно до цієї норми дозвіл компетентного органу потрібен, зокрема, для утримання тварин у притулку або подібному закладі, утримання тварин у зоологічному саду чи іншому закладі, де тварини утримуються і демонструються, ввезення або переміщення до Німеччини хребетних тварин, які не є сільськогосподарськими тваринами, з метою передачі за плату або іншу зустрічну вигоду, а також для посередництва у такій передачі. Крім того, дозвіл потрібен для комерційного розведення або утримання хребетних тварин (крім сільськогосподарських тварин і дичини у вольєрах), а також для торгівлі

⁹ Erlaubnis zum Tierhandel, Tierhaltung oder Tierzucht beantragen. Website of Kreis Lippe Service Portal. URL: <https://www.kreis-lippe.de/kreis-lippe/optigov/?ansicht=dienstleistung&eintrag=126>

¹⁰ Tierschutzgesetz. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/tierschg/BJNR012770972.html>

хребетними тваринами, демонстрації тварин, боротьби з хребетними тваринами як шкідниками, а також на дресирування собак для третіх осіб або інструктаж власників щодо такого дресирування.

Професійна або комерційна діяльність із тваринами потребує спеціального дозволу. Для отримання такого дозволу зазвичай подаються відомості про вид діяльності, місце її здійснення, відповідальну особу, види і кількість тварин, приміщення та обладнання, а також документи, що підтверджують компетентність і надійність заявника¹¹.

Окрім цього, стаття 11б Закону містить заборону на розведення хребетних тварин, якщо з огляду на селекційні знання можна очікувати, що у потомства виникнуть спадково зумовлені анатомічні, фізіологічні або поведінкові порушення, які спричинять біль, страждання чи шкоду. Ця норма спрямована не лише на умови утримання після народження тварини, а на саму селекційну практику. Тобто якщо певні ознаки породи або лінії прогнозовано ведуть до проблем зі здоров'ям, диханням, рухом, органами, поведінкою чи іншими порушеннями, така селекція може бути заборонена.

Хоча у Німеччині на федеральному рівні не встановлено загального обов'язку покупця домашньої тварини проходити спеціальну процедуру інформування перед її придбанням, у законодавстві окремих федеральних земель передбачаються спеціальні вимоги до осіб, які набувають або утримують собак. Наприклад, у Нижній Саксонії власник собаки повинен підтвердити свою компетентність: теоретична частина відповідної перевірки складається до початку утримання собаки, а практична – протягом першого року її утримання¹². Такий механізм спрямований на те, щоб особа, яка набуває собаку, мала базові знання щодо її утримання, поведінки, догляду та безпечного поводження з нею. У землі Північний Рейн-Вестфалія підтвердження компетентності також вимагається для окремих категорій собак, зокрема великих або потенційно небезпечних¹³.

У **Швеції** загальні засади поводження з домашніми тваринами визначаються Законом про добробут тварин (2018:1192)¹⁴ та відповідними правилами¹⁵, до собак і котів застосовується також Закон про нагляд за собаками та котами (2007:1150)¹⁶. У відносинах між покупцем тварини й заводчиком

¹¹ Tiere: Erlaubnis für gewerbsmäßige Zucht, Haltung, Handel und weitere Tätigkeiten. *Website of Federal Portal*. URL: <https://verwaltung.bund.de/leistungsverzeichnis/de/leistung/99110003001000/herausgeber/TH-743778/region/160000000000>

¹² Das Niedersächsische Hundegesetz (NHundG). *Website of Lower Saxony State Office for Consumer Protection and Food Safety*. URL: <https://www.laves.niedersachsen.de/startseite/tiere/tierschutz/tierhaltung/das-niedersaechsische-hundegesetz-nhundg-110827.html>

¹³ Sachkundenachweis für Halter bestimmter Hunde nach Landeshundegesetz NRW. *Website of District of Lippe*. URL: <https://www.kreis-lippe.de/kreis-lippe/optigov?ansicht=dienstleistung&eintrag=52>

¹⁴ Djurskyddslag (2018:1192). URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/djurskyddslag-20181192_sfs-2018-1192/#top

¹⁵ Djurskyddsförordning (2019:66). URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/djurskyddsförordning-201966_sfs-2019-66/

¹⁶ Lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och Katter. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20071150-om-tillsyn-over-hundar-och-katter_sfs-2007-1150/#top

значну роль відіграє Закон про захист прав споживачів, а між заводчиками щодо продажу та обміну тваринами – Закон про закупівлі¹⁷.

Закон про добробут тварин визначає рамкові вимоги до утримання тварин, компетентності осіб, які їх утримують, до місць утримання та обладнання, засади поводження з тваринами та контролю за виконанням норм Закону. Закон про нагляд за собаками та котами встановлює вимоги щодо ідентифікації та реєстрації собак і котів, засади опіки над собаками та котами, вимоги щодо нагляду та догляду за собаками в місцях, де є дичина, а також детальні правила відповідальності за неналежний догляд за собаками та котами.

Детальні правила розведення встановлено правилами Шведської ради сільського господарства, яка видає майже всі підзаконні акти, що стосуються тварин. Розведення собак і котів регулюється розділом 6 Правил та загальних рекомендацій щодо утримання собак і котів (далі – Правила)¹⁸.

Для розведення собак і котів дозвіл має надати Адміністративна рада округу, яка попередньо перевіряє умови утримання тварин. Для роботи зі спермою, за необхідності, дозвіл надається Шведською радою сільського господарства. Племінне комерційне розведення (породистих тварин) потребує ліцензування¹⁹. Батьківська тварина для розведення повинна мати відповідні анатомічні, фізіологічні й поведінкові характеристики, які не створюють ризику негативно вплинути на здоров'я та благополуччя батьківської тварини та потомства. Суку не можна парувати раніше 18-місячного віку, кішку – раніше 10-місячного віку. Встановлено обмеження щодо відпочинку тварин від послідів, кількості послідів, народження шляхом кесаревого розтину. Собак заборонено примушувати до парування, тримаючи їх на руках, якщо вони відчують дискомфорт або намагаються втекти. Цуценят і кошенят не можна розлучати з матір'ю або її заміною, окрім як тимчасово, поки їм потрібне її молоко та догляд.

Будь-хто, хто здійснює діяльність, пов'язану із собаками або котами, що вимагає дозволу, повинен забезпечити достатню кількість персоналу для дотримання встановлених правил добробуту тварин. Особа, яка здійснює цю діяльність, повинна мати достатню компетентність, що відповідає характеру бізнесу. Компетентність набувається шляхом навчання або еквівалентного досвіду, що стосується тваринництва, на яке поширюється дозвіл.

У **Литві** розведення тварин, у тому числі домашніх, регулюється Законом про добробут і захист тварин²⁰. Закон визначає заводчика домашніх тварин як особу, яка має дозвіл, виданий Державною продовольчо-ветеринарною службою у встановленому нею порядку, на розведення домашніх тварин у комерційних

¹⁷ Lagar och föreskrifter. *Website of SKK Länsklubbar*. URL: <https://www.skklansklubbar.se/uppfodning/regler-riktlinjer-och-lagar/lagar-och-foreskrifter/>

¹⁸ Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om hållande av hundar och Katter. URL: https://jvdoc.sharepoint.com/sites/sjvfs/Shared%20Documents/2020_8/2020-008.pdf?ga=1

¹⁹ Avel med hundar. *Website of Jordbruksverket*. URL: <https://jordbruksverket.se/djur/hundar-katter-och-smadjur/hundar/avel-med-hundar#:~:text=Avel%20och%20djurskydd&text=Innan%20du%20anv%C3%A4nder%20din%20hund,att%20djuren%20lider%20%C3%A4r%20f%C3%B6rbjuden.>

²⁰ Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8DDDD8D87491/asr>

цілях. Відповідно до статті 10 Закону розведення домашніх тварин має бути цілеспрямованим, плановим, а не випадковим. Особи, які займаються комерційним розведенням домашніх тварин, мають забезпечити дотримання вимог, установлених нормативно-правовими актами, та у випадках, установлених нормативно-правовими актами, мати ветеринарний дозвіл.

Власники домашніх тварин, за винятком осіб, які займаються комерційним розведенням домашніх тварин, повинні забезпечити, щоб утримувані ними домашні тварини не розмножувалися, крім випадків, коли вони забезпечують передачу потомства домашніх тварин новим власникам (за винятком передачі їх опікуну тварини) або самі піклуються про них.

Забороняється розведення генетично нездорових домашніх тварин із чітко видимими генетичними захворюваннями, вродженими вадами, патологіями або домашніх тварин, які пройшли певні ветеринарні процедури. Також заборонено схрещування тварин різних диких видів, а також тварин диких та одомашнених видів, за винятком наукових експериментів, що проводяться відповідно до затверджених програм.

Заводчики домашніх тварин реєструють свою діяльність у базі даних Реєстру домашніх тварин, зокрема виконують вимоги щодо ідентифікації домашньої тварини (мікрочипування kota, собаки чи тхора) відповідно до правил²¹.

Вимоги щодо догляду за тваринами, до приміщень та обладнання, стану здоров'я тварин, які використовуються для розведення, та їх потомства деталізуються Ветеринарними вимогами для заводчиків домашніх тварин²² та Ветеринарними вимогами до торгівлі домашніми тваринами²³. Названі документи встановлюють, зокрема, вимоги щодо достатності персоналу у заводчика/продавця. Хоча вимоги щодо кваліфікації персоналу в них не передбачено, Опис порядку затвердження та реєстрації суб'єктів державного ветеринарного контролю²⁴, відповідно до якого реєструються заводчики, вимагає подання при реєстрації програм гігієни та професійної підготовки персоналу.

Румунське законодавство у сфері розведення домашніх тварин включає Закон № 205/2004 про захист тварин²⁵ та Закон № 32/2019 про зоотехніку²⁶, Цивільний кодекс і законодавство про захист прав споживачів (щодо передавання права власності на тварин). Щодо утримання та розведення собак небезпечних або агресивних порід діє спеціальна надзвичайна постанова²⁷. Регулювання

²¹ Dėl Gyvūnų augintinių ženklinimo ir registravimo taisyklių patvirtinimo. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/44c7dc1338a611efb121d2fe3a0eff27>

²² Dėl Veterinarijos reikalavimų gyvūnų augintinių veisėjams patvirtinimo. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.454514/asr>

²³ Dėl Veterinarijos reikalavimų prekybai gyvūnais augintiniais patvirtinimo. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/tt/legalAct/TAR.8C246B1CBEE1/RdOwNtsOzp>

²⁴ Dėl Valstybinės veterinarinės kontrolės subjektų patvirtinimo ir registravimo tvarkos aprašo patvirtinimo. URL: <https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.4935D07C034C/tmdqoKVyvW?csrt=4931759865443682622>

²⁵ LEGE nr. 205 din 26 mai 2004 privind protecția animalelor. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/52646>

²⁶ LEGEA zootehniei nr. 32 din 16 ianuarie 2019. URL: <https://faolex.fao.org/docs/pdf/rom210806.pdf>

²⁷ ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ nr. 55 din 30 aprilie 2002 (*republicată*) privind regimul de deținere al câinilor periculoși sau agresivi*). URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/35880>

доповнюють численні підзаконні акти²⁸ та місцеві правила утримання домашніх тварин²⁹.

Закон про захист тварин містить загальні норми щодо поводження з тваринами – обов’язки утримувача, визначення та заборону жорстокого поводження з тваринами, заборону залишення тварин, умови торгівлі тваринами, транспортування тварин, їх використання в рекламних цілях, на виставках, конкурсах та подібних заходах, норми щодо хірургічних втручань та евтаназії, визначення органу нагляду, перелік правопорушень та санкції за них тощо. Розведення тварин безпосередньо стосується стаття 13 цього Закону, відповідно до якої власники тварин, які обирають тварину для розведення, повинні поважати анатомічні, фізіологічні та поведінкові характеристики відповідного виду та породи, щоб не ставити під загрозу продуктивність, здоров’я і добробут потомства. Оскільки положення Закону є дуже загальними, прийнято Методологічні норми його застосування³⁰. Стаття 11 Методологічних норм встановлює, що під час продажу домашніх тварин із закладів, призначених для комерціалізації домашніх тварин, розплідників та котячих будинків, продавець зобов’язаний передати покупцеві письмові інструкції щодо етологічних, фізіологічних, захисних та побутових потреб тварини, що продається.

Закон про зоотехніку регулює розведення та використання, покращення, відтворення і годівлю, збереження генетичних ресурсів видів тварин, що становлять зоотехнічний інтерес. Статтею 2 цього Закону визначено, що його положення застосовуються до заводчиків тварин таких видів: велика рогата худоба, буйволи, вівці, кози, коні, свині, кролики, хутрові звірі, собаки, котяті; а також до заводчиків птахів, риб і шовкопрядів.

Загалом Закон про зоотехніку, де це застосовно до домашніх тварин, вимагає від заводчиків:

- ✓ дотримуватися законодавства про охорону навколишнього середовища та чинних санітарних і ветеринарних норм при виборі систем розведення й технологій експлуатації;
- ✓ ідентифікувати та реєструвати домашніх тварин;
- ✓ дотримуватися положень законодавства ЄС та національного законодавства щодо годування домашніх тварин;
- ✓ дотримуватися застосування санітарних і ветеринарних норм щодо захисту, благополуччя і гігієни домашніх тварин,
- ✓ раціонально використовувати генетично покращений репродуктивний матеріал з метою швидкого та ефективного відновлення виробничих циклів і передачі генетичного прогресу через будь-яку із систем відтворення, передбачених цим нормативним актом.

²⁸ Legislație bunăstarea animalelor. Website of Autoritatea Națională Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor (A.N.S.V.S.A.). URL: <https://www.ansvsa.ro/legislatie/bunastarea-animalelor/#>

²⁹ Див., наприклад: REGULAMENT privind deținerea, creșterea și circulația animalelor domestice și de companie pe raza Municipiului Săcele. Website of Municipiului Săcele. URL: https://www.municipiulsacele.ro/documente/2013/01/consiliullocal/regulamente/01_regulament_animale.pdf

³⁰ ORDIN nr. 31 din 31 martie 2008 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 205/2004 privind protecția animalelor. URL: https://www.ansvsa.ro/download/legislatie/bunastare_animala/Ordin_31_2008-Norme_metodologice_de_aplicare_Legea_205_2004_RO.pdf

Розплідники, центри утримання домашніх тварин, притулки тощо підлягають процедурі ветеринарної реєстрації/авторизації, тобто фактично наданню дозволу на здійснення діяльності³¹. Для комерційних підприємств для надання дозволу вимагається укладення договору про надання послуг із професійним ветеринаром. Водночас для фізичних осіб, що є власниками та заводчиками домашніх тварин, які запитують санітарно-ветеринарну реєстрацію розплідника / відгодівельного закладу, достатньо надання заяви під власну відповідальність про те, що вони: дотримуються чинного законодавства щодо захисту тварин, володіють знаннями й навичками, необхідними для розуміння біології та етології домашніх тварин; дотримуються правил ідентифікації та реєстрації собак з власниками³²; у випадку смерті тварин направлятимуть тіла до уповноважених ветеринарних закладів – кладовищ домашніх тварин.

У *Польщі* питання утримання, розведення і продажу домашніх тварин регулюються насамперед Законом від 21 серпня 1997 року про захист тварин³³ (далі – Закон). Польське законодавство закріплює загальні обов’язки утримувача домашньої тварини та спеціальні заборони щодо продажу і комерційного розмноження собак і котів.

Відповідно до статті 9 Закону особа, яка утримує домашню тварину, зобов’язана забезпечити їй приміщення, що захищає від холоду, спеки та атмосферних опадів, доступ до денного світла, можливість вільної зміни положення тіла, належний корм і постійний доступ до води. Ці ж вимоги поширюються на осіб, що розводять тварин, або власників притулків.

Стаття 10а Закону встановлює заборону комерційного розмноження собак і котів, за винятком розплідників, зареєстрованих у загальнодержавних громадських об’єднаннях, статутною метою яких є діяльність, пов’язана з розведенням породистих собак і котів.

Водночас польська модель регулювання має низку проблемних аспектів. Підхід, коли Закон формально забороняє комерційне розмноження собак і котів поза межами розплідників, зареєстрованих у загальнодержавних громадських об’єднаннях, дозволяє відмежувати законне породне розведення від стихійного продажу тварин, але водночас створює ризик обходу заборони, адже достатньо членства або реєстрації у відповідній організації. Закон не деталізує єдиних державних вимог до компетентності заводчика, мінімальних стандартів племінної роботи, обов’язкового попереднього контролю умов утримання чи регулярних інспекцій розплідників. Через це ефективність регулювання значною мірою залежить від стандартів конкретної організації та практики контролю, а не лише від чітких законодавчих критеріїв³⁴. У Польщі відсутні загальні правила для

³¹ NORMĂ SANITARĂ VETERINARĂ din 18 ianuarie 2024 privind procedura de înregistrare/autorizare sanitar-veterinară a unităților, centrelor de colectare, transportatorilor și mijloacelor de transport rutier din domeniul sănătății și protecției animalelor. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/283674>

³² ORDIN nr. 1 din 7 ianuarie 2014 pentru aprobarea Normelor privind identificarea și înregistrarea câinilor cu Stăpân. URL: <https://cmvro.ro/files/download/legislatie/legislatie-caini/ordin-1.pdf>

³³ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19971110724>

³⁴ Zasady hodowania psów rasowych w Polsce – krótki rys prawny. Website of Psi paragraf. URL: <https://psiparagraf.pl/zasady-hodowania-psow-rasowych-w-polsce-krotki-rys-prawny/>

розплідників, а порядок їх реєстрації тривалий час уточнювався через тимчасові роз'яснення та настанови Головного ветеринарного лікаря. У відповідних матеріалах зазначалося, що такі правила мають саме тимчасовий характер і спрямовані на уніфікацію практики повітових ветеринарних лікарів під час реєстрації закладів, які утримують собак, котів і тхорів, до прийняття національних актів, необхідних для повного виконання Регламенту ЄС 2016/429 про трансмісивні хвороби тварин. Це свідчить про певний перехідний етап і неповну системність регулювання: базовий обов'язок реєстрації існує, однак практичний порядок його застосування потребує додаткового адміністративного роз'яснення³⁵.

2. Державний контроль у сфері розведення, утримання і продажу домашніх тварин.

На рівні ЄС загальні правила офіційного контролю встановлені Регламентом (ЄС) 2017/625 Європейського Парламенту та Ради від 15 березня 2017 року про офіційний контроль та іншу офіційну діяльність, що здійснюється для забезпечення застосування законодавства про харчові продукти та корми, правил щодо здоров'я та добробуту тварин, здоров'я рослин і засобів захисту рослин (далі – Регламент 2017/625)³⁶. Він визначає порядок офіційного контролю та іншої офіційної діяльності, що здійснюються для забезпечення застосування законодавства ЄС, зокрема у сферах здоров'я і добробуту тварин. Для питань розведення домашніх тварин цей акт має значення загальної контрольної рамки, тоді як конкретні процедури перевірки заводчиків, продавців, притулків або інших осіб деталізуються переважно національним законодавством держав-членів.

У *Франції* контроль у сфері захисту тварин здійснюється через спеціальні інспекційні повноваження, передбачені статтею L214-23 Кодексу. Ця стаття стосується саме інспекцій, контролю та втручань, необхідних для виконання заходів у сфері захисту тварин. Вона встановлює правову основу для перевірки дотримання вимог щодо утримання, розведення, продажу та іншої діяльності, пов'язаної з тваринами.

Французька правова система також передбачає поточний санітарний і ветеринарний контроль. На рівні державної практики, зокрема через територіальні служби, для відповідних видів діяльності передбачається призначення ветеринарного лікаря, розроблення санітарного регламенту разом із ним, проведення регулярного самоконтролю, організація щонайменше двох щорічних ветеринарних відвідувань приміщень, а також ведення санітарного реєстру³⁷.

³⁵ Tymczasowe wytyczne Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie rejestracji hodowli psów oraz kotów. *Website of Psi paragraf*. URL: <https://psiparagraf.pl/tymczasowe-wytyczne-glownego-lekarza-weterynarii-w-sprawie-rejestracji-hodowli-psow-oraz-kotow>

³⁶ Regulation (EU) 2017/625 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on official controls and other official activities performed to ensure the application of food and feed law, rules on animal health and welfare, plant health and plant protection products. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/625/oj/eng>

³⁷ Activités prévues par l'article L214-6 du code rural et de la pêche maritime. *Website of Prefecture of Nord*. URL: <https://www.nord.gouv.fr/Actions-de-l-Etat/Animaux/Animaux-de-compagnie/Activites-prevues-par-l-article-L214-6-du-code-rural-et-de-la-peche-maritime>

У *Німеччині* контроль за дотриманням положень щодо захисту тварин прямо врегульовано статтею 16 Закону про добробут тварин. Ця норма передбачає нагляд компетентного органу, а також обов'язки осіб надавати необхідну інформацію та сприяти перевіркам. У межах такого контролю компетентні органи можуть перевіряти діяльність осіб, які утримують, розводять або продають тварин, а також вимагати інформацію, необхідну для оцінки дотримання вимог закону.

Додатково стаття 16а Закону надає компетентному органу право видавати необхідні розпорядження для усунення встановлених порушень і запобігання майбутнім порушенням.

Під час отримання дозволу компетентний орган перевіряє не лише формальну заяву. Заявник має надати інформацію про вид діяльності, види тварин і максимальну кількість тварин, яких планується утримувати, адресу, тип і опис приміщень, дані відповідальної особи, її професійну кваліфікацію та підтвердження необхідних знань³⁸.

У *Швеції* державний контроль здійснюють адміністративні ради округів та інші державні органи, призначені Урядом (органи нагляду). Органи нагляду вживають відповідних заходів у разі порушень норм Закону про добробут тварин, інших законів у цій сфері, порушень нормативних актів або рішень, виданих відповідно до Закону та положень ЄС. Якщо порушення призвели до страждань тварин або спричинили ризик таких страждань, або якщо існують інші особливі підстави для повідомлення, органи нагляду повідомляють про порушення поліцейській владі або прокуратурі. Органи нагляду також можуть прийняти рішення про: анулювання сертифікатів про компетентність для персоналу або доглядальників; зобов'язання припинити володіння твариною; екстрену евтаназію тварини в певних випадках тощо.

Адміністративна рада округу приймає рішення про заборону на утримання тварин для фізичної особи, яка серйозно нехтує наглядом або доглядом за твариною, жорстоко поводить з твариною, не виконує рішення органу контролю, що має суттєве значення з погляду добробуту тварин, тощо.

Закон *Литовської Республіки* про добробут і захист тварин встановлює, що добробут і захист тварин забезпечуються в межах їхньої компетенції Урядом Литовської Республіки, Міністерством навколишнього середовища або уповноваженими ним установами, Міністерством охорони здоров'я або уповноваженими ним установами, Міністерством транспорту та зв'язку, Міністерством освіти, науки та спорту, Міністерством внутрішніх справ або уповноваженими ним установами, Міністерством сільського господарства або уповноваженими ним установами, Державною продовольчою та ветеринарною службою, мерами муніципалітетів, Литовським університетом наук про здоров'я, Литовським морським музеєм.

³⁸ Animals: permit for commercial breeding, keeping, trade and other activities. *Website of Federal Portal*. URL: <https://verwaltung.bund.de/leistungsverzeichnis/en/leistung/99110003001000/herausgeber/TH-743778/region/160000000000>

Повноваження органів нагляду визначено статтею 21 Закону, і вони включають: вхід, у разі потреби, до житлових або нежитлових будівель; контрольні перевірки можливих порушень заборони на утримання тварин; аудіо-та відеозйомку, фото документів або їх копіювання; залучення посадових осіб інших державних та муніципальних установ і органів; застосування адміністративних стягнень; передання безпритульних тварин або тварин, вилучених у власників, опікунам тварин або іншим утримувачам; в установлених випадках – застосування евтаназії до тварин тощо. Водночас звіти та заяви для притягнення осіб до кримінальної відповідальності за порушення вимог, установлених Законом та іншими правовими актами, подаються до правоохоронних органів.

У *Румунії* головним державним органом, що здійснює нагляд у сфері розведення домашніх тварин, є Національне управління ветеринарної санітарії та безпеки харчових продуктів. Міністерство внутрішніх справ та його органи контролюють законодавство, що стосується безпритульних собак (отже, і дотримання правил ідентифікації та реєстрації собак та їх власників, залишення домашніх тварин та інші подібні норми).

Для здійснення контролю Національне управління ветеринарної санітарії та безпеки харчових продуктів (далі – Служба) наділене широким колом повноважень, які зібрані в постанові, що регулює діяльність Служби³⁹. До таких повноважень відносяться, зокрема, вільний доступ до приміщень, безоплатне отримання документів, здійснення перевірок, застосування захисних та обмежувальних заходів, накладення санкцій, видання приписів тощо.

Поліцейські Румунської поліції, які під час виконання своїх обов'язків виявляють, що тварина перебуває в небезпечній ситуації, повинні негайно видати наказ про розміщення тварини в притулку на строк 45 днів або довірити її асоціації чи фонду захисту тварин, що мають договір про надання ветеринарних медичних послуг із ветеринарною практикою, зареєстрованою відповідно до закону (стаття 24¹ Закону про добробут тварин).

У сфері тваринництва широкі повноваження має Міністерство сільського господарства та розвитку сільських районів. Інспектування у цій сфері здійснюється Національним агентством з тваринництва «Проф. доктор Г. К. Константінеску» (A.N.Z.)⁴⁰.

У *Польщі* система державного контролю у сфері захисту тварин побудована як поєднання ветеринарного нагляду, повноважень органів місцевого самоврядування та судового реагування на найбільш серйозні порушення.

Відповідно до статті 34а Закону про захист тварин загальний нагляд за дотриманням законодавства про захист тварин здійснює Ветеринарна інспекція.

³⁹ ORDONANȚĂ nr. 42 din 29 ianuarie 2004 privind organizarea activității sanitar-veterinare și pentru siguranța alimentelor. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/244583>

⁴⁰ ORDIN № 379/04.03.2025 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare al Agenției Naționale pentru Zootehnie, Prof. Dr. G.K.Constantinescu. URL: <https://www.anarz.eu/AnarzAdministratorSite/CMSContent/20250321%20REGULAMENTUL%20DE%20ORGANIZARE%20%C8%98I%20FUNC%C8%9AIONARE%20AL%20AGEN%C8%9AIEI%20NA%C8%9AIONALE%20PENTRU%20ZOOTEHNIE.pdf>

Ветеринарна інспекція у межах нагляду проводить перевірки дотримання вимог щодо поводження з тваринами, зокрема у сферах утримання, транспортування, забою, використання тварин у господарській діяльності, а також інших випадках, де законодавство встановлює ветеринарні вимоги або вимоги добробуту. Закон від 29 січня 2004 року про Ветеринарну інспекцію деталізує завдання, організацію, порядок діяльності та повноваження цієї інспекції⁴¹.

Відповідно до статті 7 Закону про захист тварин тварина, з якою поводяться у спосіб, що підпадає під ознаки жорстокого поводження, може бути тимчасово вилучена у власника або опікуна. Таке вилучення здійснюється на підставі рішення війта, бурмістра або президента міста, тобто голови відповідної гміни / мера / голови міста, за місцем перебування тварини, що дозволяє оперативно реагувати на випадки жорстокого поводження.

У невідкладних випадках, коли подальше залишення тварини у власника або опікуна загрожує її життю чи здоров'ю, польське законодавство допускає оперативне вилучення навіть до ухвалення формального адміністративного рішення. У такому механізмі можуть брати участь поліція, муніципальна варта або уповноважене громадське об'єднання, статутною метою якого є захист тварин, із подальшим повідомленням компетентного органу гміни.

Конфіскація тварини або остаточне вирішення питання про позбавлення особи права володіти тваринами належить до компетенції суду. Стаття 38а Закону передбачає, що у разі призначення заборони володіння всіма тваринами або певною категорією тварин суд встановлює строк для передачі тварин іншій особі або установі. Якщо особа не виконує рішення суду, застосовується примусовий механізм передачі тварин.

3. Відповідальність за порушення правил утримання домашніх тварин, у тому числі за жорстоке поводження з тваринами.

Стаття 138 Регламенту (ЄС) 2017/625 передбачає дії компетентних органів у разі встановлення невідповідності: органи мають вживати заходів для визначення походження і масштабу порушення, встановлення відповідальності оператора та забезпечення усунення невідповідності. Стаття 139 цього Регламенту зобов'язує держави-члени встановити правила щодо санкцій за порушення законодавства ЄС у відповідних сферах; такі санкції мають бути ефективними, пропорційними і стримувальними. Отже, ЄС встановлює загальну рамку контролю і реагування, а конкретні склади правопорушень та санкції визначаються національним законодавством держав-членів.

У **Франції** відповідальність за порушення правил у сфері розведення, утримання і продажу домашніх тварин передбачена насамперед Кодексом сільського та морського рибного господарства та Кримінальним кодексом. Загальна заборона неналежного поводження міститься у статті L214-3 Кодексу сільського та морського рибного господарства, відповідно до якої заборонено жорстоко поводитися з домашніми тваринами, а також із прирученими або

⁴¹ Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20040330287>

утримуваними в неволі дикими тваринами. Стаття R215-5 цього Кодексу передбачає штраф, установлений для правопорушень 4-го класу (у розмірі до 750 євро), зокрема для осіб, які здійснюють продаж, розведення, транзит, утримання, виховання, дресирування або публічне представлення собак і котів, якщо вони порушують установлені правила для такої діяльності або перешкоджають контролю.

Окремо стаття R215-5-1 Кодексу встановлює відповідальність за порушення правил передачі домашніх тварин. Вона передбачає штрафи, зокрема за передачу тварини без сертифіката зобов'язання і знань, за передачу тварини неповнолітній особі без згоди батьків або осіб, які здійснюють батьківські повноваження, а також за порушення вимог до документів і оголошень про передачу тварин.

Якщо діяння виходить за межі адміністративного правопорушення і кваліфікується як тяжке жорстоке поводження, застосовується стаття 521¹ Кримінального кодексу. Вона передбачає кримінальну відповідальність за тяжке насильство або акти жорстокості щодо домашньої, прирученої або утримуваної в неволі дикої тварини. Санкція становить до трьох років позбавлення волі і 45 000 євро штрафу, а якщо такі дії призвели до смерті тварини – до п'яти років позбавлення волі і 75 000 євро штрафу. Також суд може присудити конфіскацію тварини та заборону утримувати тварин.

Адміністративна відповідальність у *Німеччині* передбачена статтею 18 Закону про добробут тварин. Ця стаття визначає адміністративні правопорушення, зокрема заподіяння хребтній тварині, яку особа утримує або доглядає, значного болю, страждання чи шкоди без розумної причини, а також інші порушення вимог закону, включаючи порушення правил щодо дозволів, приписів компетентних органів і заборон. За такі правопорушення може накладатися адміністративний штраф.

Кримінальна відповідальність передбачена статтею 17 Закону. Вона застосовується, якщо особа без розумної причини вбиває хребтну тварину або з жорстокості завдає їй значного болю чи страждань, або заподіює тривалий чи повторюваний значний біль або страждання. Санкція – позбавлення волі до трьох років або штраф.

§ 131 Кримінального кодексу Німеччини (StGB)⁴² може застосовуватися, якщо контент зображує насильство, яке демонструє особливо жорстоке або нелюдське поводження з живою істотою. Це правопорушення поширюється не лише на людей, а й на тварин, якщо зображення може зашкодити почуттям людської гідності або добробуту тварин.

Стаття 19 Закону про нагляд за собаками та котами *Швеції* передбачає, що шкода, завдана собакою, відшкодовується її власником або доглядачем, навіть якщо він або вона не спричинили шкоду; власник або доглядач мають право стягнути будь-які збитки, сплачені ним або нею, з особи, яка завдала шкоди. Відповідно до статті 22 цього Закону будь-хто, хто порушує заборону на вигул собак, карається штрафом або позбавленням волі на строк до одного року за

⁴² Strafgesetzbuch (StGB). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_131.html

порушення цієї заборони. Штраф накладається на будь-яку особу, яка навмисно або через недбалість не виконує розпорядження щодо належного догляду за собакою, не звітує у разі вбивства собаки як способу запобігання нанесення шкоди сільськогосподарським тваринам, не повідомляє про вбивство здичавілого kota. Штрафи накладаються за порушення, пов'язані із перебуванням собак у місцях, де є дичина.

Розділ 10 Закону про добробут тварин Швеції передбачає штрафи та інші санкції за порушення цього Закону, прийнятих на його виконання підзаконних актів та правил ЄС. Так, карається штрафом або позбавленням волі на строк до двох років особа, яка навмисно або через недбалість порушує, зокрема, правила утримання тварин та догляду за ними, а також не виконує рішення про заборону утримання тварин або наказ про зобов'язання припинити утримання. Якщо правопорушення було скоєно умисно і воно стосувалося зобов'язання, що має істотне значення з погляду захисту тварин, покаранням є позбавлення волі на строк до двох років. Штраф або позбавлення волі на строк до двох років передбачено також за порушення заборони на здійснення статевих актів із тваринами та порушення певних положень ЄС щодо транспортування та умиротворення тварин.

За порушення інших норм права ЄС та вимог нормативних актів, виданих відповідно до Закону, передбачається застосування штрафу. Якщо порушення буде визнано незначним діянням (має несуттєве значення стосовно інтересу, який має захистити кримінальне положення) винний може бути звільнений від відповідальності. Розмір штрафу становить від 1000 до 100 000 шведських крон залежно від серйозності порушення та значення положення, якого стосується порушення.

Відповідно до статті 13 Кримінального кодексу Швеції⁴³ особа, яка навмисно або через грубу недбалість завдає тварині страждання через напад, перенапруження, нехтування або іншим чином винна у жорстокому поводженні з тваринами, карається штрафом або позбавленням волі на строк до двох років.

Якщо правопорушення є тяжким, особа, винна у жорстокому поводженні з тваринами, карається позбавленням волі на строк від шести місяців до чотирьох років. Під час оцінки тяжкості правопорушення особлива увага приділяється тому, чи діяння спричинило серйозні страждання тварині або тваринам; чи стосувалося великої кількості тварин; чи мало іншим чином особливо жорстокий або небезпечний характер.

Аналогічні санкції встановлено за створення суспільної небезпеки для тварин або рослин за допомогою отрути, або шляхом передавання чи поширення злостісної хвороби, або шляхом поширення шкідників або бур'янів (стаття 8).

Стаття 346 Кодексу про адміністративні правопорушення *Литви*⁴⁴ встановлює адміністративну відповідальність за широкий спектр порушень Закону про добробут і захист тварин та інших правових актів, що регулюють

⁴³ The Swedish Criminal Code. URL: <https://www.government.se/contentassets/7a2dcae0787e465e9a2431554b5eab03/the-swedish-criminal-code.pdf>

⁴⁴ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. URL: <https://www.infolex.lt/ta/336765>

добробут і захист тварин, вимог щодо маркування та реєстрації окремих видів тварин.

Порушення Закону, правил маркування та реєстрації: тягне за собою штраф від 30 до 120 євро; якщо воно спричинило загрозу майну, здоров'ю чи життю особи, карається штрафом від 50 до 120 євро; якщо вчинено повторно, карається штрафом від 120 до 230 євро; якщо призвело до заподіяння шкоди здоров'ю або майну особи, карається штрафом від 150 до 300 євро, а вчинене повторно, – від 300 до 550 євро.

Порушення заборони на утримання тварин, передбаченої Законом про добробут і захист тварин, карається штрафом від 150 до 300 євро, а вчинене повторно – від 300 до 550 євро.

Порушення вимог щодо імпорту, придбання, утримання, розведення, дресирування, перевезення, використання, торгівлі або іншого переміщення небезпечних собак до Литви карається штрафом від 50 до 120 євро; якщо воно створює загрозу майну, здоров'ю чи життю особи – від 120 до 180 євро; ці правопорушення, вчинені повторно, – від 180 до 300 євро; якщо правопорушення призвело до заподіяння шкоди здоров'ю або майну особи – від 200 до 350 євро, а вчинене повторно – від 350 до 650 євро.

Імпорт до Литви бійцівських собак, їх помісей, небезпечних помісей собак, придбання, розведення, використання, торгівля ними або інша їх передача, крім випадків, передбачених законом, карається штрафом від 120 до 180 євро; якщо це створює загрозу майну, здоров'ю чи життю особи – від 180 до 230 євро; ці правопорушення, вчинені повторно, – від 230 до 350 євро; якщо вони завдали шкоди здоров'ю або майну особи – від 260 до 400 євро, а вчинене повторно – від 400 до 700 євро.

Жорстоке поводження з твариною, катування тварин карається штрафом від 150 до 2000 євро; вчинене повторно – від 2000 до 4000 євро; коли тваринам загрожує смерть або каліцтво – від 900 до 3200 євро, а вчинене повторно – від 2200 до 6000 євро.

За окремі адміністративні правопорушення може бути передбачено конфіскацію тварин або зобов'язання брати участь у програмах (курсах) профілактики алкоголізму та наркоманії, раннього втручання, охорони здоров'я, ресоціалізації, покращення спілкування з дітьми, зміни агресивної поведінки.

Стаття 310 Кримінального кодексу Литви⁴⁵ передбачає кримінальну відповідальність осіб (у тому числі юридичних), які жорстоко поводитися з твариною або катували її, якщо внаслідок цього тварина загинула або була покалічена (громадські роботи або штраф, або обмеження волі, або арешт, або позбавлення волі на строк до одного року).

Стаття 25 Закону *Румунії* про захист тварин визнає злочином і карає позбавленням волі на строк від 6 місяців до 3 років або штрафом: хірургічні втручання, спрямовані на зміну зовнішнього вигляду тварини або для інших нелікувальних цілей; відокремлення цуценят від матерів до досягнення віку щонайменше восьми тижнів з метою продажу, за винятком випадків відлучення

⁴⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. URL: <https://www.infolex.lt/ta/66150>

цуценят від матерів до мінімального видоспецифічного періоду відлучення; використання живих тварин для дресирування тварин або контролю їхньої агресії, якщо це завдає їм страждань.

Караються позбавленням волі на строк від 1 до 5 років або штрафом такі злочини, як: використання диких тварин, що належать до підтипу хребетних, незалежно від ступеня одомашнення, народжених у неволі або виловлених із дикої природи, у циркових виставах, пересувних цирках, караванах та трупах мандрівних артистів, а також у будь-яких інших видах подібних вистав; застосування транквілізаторів до тварин у ситуаціях, відмінних від їхньої іммобілізації; відстріл домашніх тварин або диких тварин, що перебувають у неволі; навмисне заподіяння шкоди тваринам.

Караються позбавленням волі на строк від 2 до 7 років навмисне, безпідставне вбивство тварин; катування тварин; організація боїв між тваринами або з тваринами; скотолозтво.

У разі засудження за одне з правопорушень, суд може призначити як додаткове покарання заборону володіти тваринами на строк від 1 до 5 років.

Також Законом передбачається відповідальність у вигляді штрафу в розмірі від 3000 до 12000 леїв за такі правопорушення, як: неналежне забезпечення тварини з урахуванням її потреб, певні види жорстокого поводження без тяжких наслідків, завдання тварині психологічної чи фізичної травми під час дресирування, недопуск власником тварини представників органу нагляду до приміщення.

Своєю чергою, Закон Румунії про зоотехніку також містить низку санкцій за кримінальні та адміністративні правопорушення. До злочинів, зокрема, віднесено фальсифікацію записів у зоотехнічних сертифікатах або інших офіційних документах; проведення генетичних маніпуляцій із тваринами без схвалення компетентного державного органу в галузі зоотехніки; ввезення на територію Румунії племінних тварин та/або біологічного матеріалу без дозволу відповідно до чинного законодавства (стаття 41 Закону). Стаття 42 Закону передбачає широкий спектр порушень, за які застосовуються адміністративні штрафи від 1000 до 10 000 леїв.

У *Польщі* відповідальність передбачена Законом про захист тварин. Стаття 35 Закону встановлює кримінальну відповідальність за незаконне вбивство, умертвiння або забій тварини, а також за жорстоке поводження з твариною. За такі дії передбачено покарання у вигляді позбавлення волі до трьох років, а якщо діяння вчинене з особливою жорстокістю – від трьох місяців до п'яти років позбавлення волі. Суд також може присудити конфіскацію тварини, а в окремих випадках – заборону володіння тваринами або здійснення діяльності, пов'язаної з тваринами.

Окремо стаття 37 Закону передбачає відповідальність у вигляді арешту або штрафу за порушення низки спеціальних заборон, зокрема пов'язаних із продажем тварин і комерційним розмноженням собак та котів. Це стосується порушень статті 10а Закону, яка забороняє продаж домашніх тварин на ринках, ярмарках і біржах, продаж собак і котів поза місцями їх утримання або

розведення, а також комерційне розмноження собак і котів поза встановленим законом винятком.

4. Некомерційне розведення домашніх тварин.

Питання комерційного або некомерційного розведення пов'язане насамперед із вимогами, що висуваються до заводчиків, а також із необхідністю отримання комерційними заводчиками додаткових дозволів (документів).

У *Франції* ключовою у цьому сенсі є стаття L214-6-2 Кодексу сільського і морського рибного господарства. Вона передбачає спеціальні умови для осіб, які продають не більше одного посліду собак або котів на рік у межах одного податкового домогосподарства. Такі особи повинні декларувати посліди до відповідної племінної книги для отримання спеціального номера посліду. Це положення фактично показує критерій відмежування епізодичного приватного розведення від діяльності, яка набуває ознак професійного або комерційного розведення.

Водночас французьке право не звільняє приватну або епізодичну передачу тварини від загальних вимог. Навіть якщо особа не є професійним заводчиком, продаж або передача собаки чи кота пов'язані з вимогами щодо ідентифікації, встановлення походження тварини, документального супроводу та відповідального набуття.

У *Франції* навіть безоплатна передача домашньої тварини підпорядковується вимогам законодавства про захист тварин. Відповідно до статті L214-8 Кодексу будь-яка особа, яка передає домашню тварину оплатно або безоплатно, повинна переконатися, що набувач підписав сертифікат зобов'язання і знань; передача тварини не може відбутися раніше, ніж через сім днів після видачі такого сертифіката.

У *Німеччині* некомерційне розведення може бути відмежоване, виходячи із визначення комерційного розведення, передбаченого Загальним адміністративним приписом щодо виконання Закону про добробут тварин від 9 лютого 2000 року⁴⁶ (для собак – це утримання 3 або більше репродуктивних самок або отримання 3 чи більше приплодів на рік; для котів – 5 або більше репродуктивних кішок або 5 чи більше приплодів на рік, для кролів / шиншил, морських свинок, рептилій – понад 100 молодих тварин на рік, для мишей / хом'яків / щурів / піщанок – понад 300, для черепах – понад 50 тощо).

Таке розведення не потребує спеціального дозволу, але будь-яка особа, яка утримує або доглядає за твариною, підпорядковується загальним вимогам Закону про добробут тварин: тварину потрібно годувати, доглядати і розміщувати відповідно до її виду та потреб, не обмежувати її рух так, щоб це завдавало болю, страждань або шкоди, а також потрібно мати необхідні знання і навички для належного утримання. Отже, відсутність комерційної мети не звільняє власника від базових вимог щодо добробуту тварини.

⁴⁶ Allgemeine Verwaltungsvorschrift zur Durchführung des Tierschutzgesetzes. URL: https://www.verwaltungsvorschriften-im-internet.de/bsvwvbund_09022000_32135220006.htm

У **Литві** Ветеринарні вимоги до заводчиків домашніх тварин⁴⁷ поширюються на усіх заводчиків – як комерційних, так і некомерційних. У зв'язку із цим законодавство виділяє окремо тільки комерційне племінне підприємство для домашніх тварин – місце, де утримуються та розводяться домашні тварини з метою отримання прибутку. До такого підприємства застосовуються підвищені вимоги.

У **Швеції** Адміністративна рада округу видає дозволи як на утримання, так і на розведення та продаж домашніх тварин. Дозвіл на утримання домашніх тварин вимагається, якщо утримуються: 10 коней або більше, старше 24 місяців; 10 собак або більше, старше 12 місяців; 10 котів або більше, старше 12 місяців.

Дозвіл на розведення вимагається, якщо на рік вирощуються 4 або більше лоша́т, 3 посліди кошенят/ цуценят або більше. У разі продажу такої ж кількості тварин (незалежно від власного чи чужого розведення) вимагається дозвіл на продаж.

Що стосується інших домашніх тварин, необхідність дозволу Адміністративної ради округу залежить від комерційної мети утримання тварини, а не від кількості тварин або потомства⁴⁸.

У **Румунії** вимоги щодо ветеринарної реєстрації / авторизації⁴⁹ не поширюються на «непрофесійне господарство», водночас стосуються усіх «розплідників». При цьому непрофесійне господарство визначено як господарство з утримання тварин, зареєстроване у Національній системі ідентифікації та реєстрації тварин (SNIIA), що належить фізичним особам, не зареєстрованим у Торгово-промисловій палаті Румунії. Розплідник / вольєр визначається як огорожена територія з приміщеннями та місцями, облаштованими для утримання, розведення, розмноження та відбору породистих собак / котів, службових собак та собак, призначених для громадських служб / спеціальних цілей або для маркетингу. Таким чином, ідеться про розмежування діяльності, виходячи із тих видів / порід домашніх тварин, які мають комерційний потенціал (можуть представляти комерційний інтерес).

У **Польщі** для будь-якого власника домашньої тварини діють загальні обов'язки утримання. Вимоги до професійних заводчиків та осіб, які утримують або розводять тварин без комерційної мети, не розмежовуються.

Слід зазначити, що Міжнародною організацією захисту тварин «Чотири лапи» (FOUR PAWS) у рамках адвокації нового європейського Регламенту про добробут собак і котів та їх простежуваність було проведено масштабне дослідження незаконного ринку цуценят⁵⁰. Організацією, зокрема, було підготовлено запити до профільних міністерств і національних реєстрів з

⁴⁷ Dėl Veterinarijos reikalavimų gyvūnų augintinių veisėjams patvirtinimo. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.454514/asr>

⁴⁸ Tillstånd för sällskapsdjur och häst. Website of Länsstyrelsen Västra Götaland. URL: <https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/djur/djur-i-verksamheten/tillstand-for-sallskapsdjur-och-hast.html>

⁴⁹ NORMĂ SANITARĂ VETERINARĂ din 18 ianuarie 2024 privind procedura de înregistrare/autorizare sanitar-veterinară a unităților, centrelor de colectare, transportatorilor și mijloacelor de transport rutier din domeniul sănătății și protecției animalelor. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/283674>

⁵⁰ A Turning Point for Ending the Illegal Trade. Website of FOUR PAWS. URL: <https://www.four-paws.org/campaigns-topics/topics/companion-animals/a-turning-point-for-ending-the-illegal-trade>

ідентифікації тварин держав-членів ЄС⁵¹, а також досліджено законодавство держав-членів. Одним із питань було питання про наявність у законодавстві держав-членів ЄС таких термінів, як «приватний заводчик», «дрібний заводчик» та «професійний заводчик». Аналіз узагальненого матеріалу свідчить, що у багатьох країнах комерційне й некомерційне розведення домашніх тварин не розмежовано (наприклад, Хорватія, Кіпр, Естонія, Люксембург, Португалія тощо). Також існують різні підходи до «комерціалізації» – наприклад, в Австрії заводчиками-любителями вважаються власники тварин, які мають до двох послідів на рік, тоді як у Брюсселі (Бельгія) любителем вважається будь-яка особа, що за тією самою поштовою адресою тримає принаймні двох племінних самок і не продає більше десяти виводків собак або котів на рік від власного розведення⁵².

Висновки

Аналіз законодавства ЄС та його окремих держав-членів свідчить, що правове регулювання розведення, утримання і продажу домашніх тварин охоплює не лише питання захисту тварин від жорстокого поводження, а й ширший комплекс вимог до осіб, які здійснюють відповідну діяльність. Такі вимоги стосуються реєстрації або декларування діяльності, підтвердження компетентності осіб, забезпечення належних умов утримання, ідентифікації тварин, ведення обліку, ветеринарного супроводу, порядку передачі тварин новим власникам та державного контролю. Серед досліджених держав система захисту тварин повною мірою не сформувалася лише у Польщі – ця держава не має навіть національних правил, що регулюють питання розведення домашніх тварин.

Проаналізовані закони держав-членів ЄС формують переважно загальні вимоги щодо захисту здоров'я тварин, їх простежуваності, переміщення та офіційного контролю. Водночас конкретні правила щодо діяльності заводчиків, продавців, притулків, власників та інших осіб, які утримують або передають домашніх тварин, деталізуються на рівні підзаконних актів. У таких правилах особлива увага приділяється запобіганню неконтрольованому розмноженню тварин, незаконному продажу, неналежним умовам утримання та передачі тварин особам, які не усвідомлюють обсягу майбутніх обов'язків.

Досліджувані держави-члени ЄС закріплюють вимоги до осіб, які здійснюють діяльність із розведення, утримання або продажу домашніх тварин, через різні юридичні інструменти. Ідеться про обов'язок декларування діяльності, отримання дозволу компетентного органу для професійної або комерційної діяльності, пов'язаної з тваринами, заборону щодо окремих форм продажу, спеціальні правила для собак і котів, а також вимоги до умов утримання

⁵¹ FOUR PAWS questions to Ministries and pet registries and their answers. *Website of FOUR PAWS*. URL: https://media.4-paws.org/0/1/b/0/01b0ce18133378bf94be10e1ab199785682189c5/02_FOUR_PAWS_questions_to_Ministries_and_pet_registries_and_their_answers.pdf

⁵² OVERVIEW: LEGISLATION ON THE BREEDING OF DOGS AND CATS IN EU MEMBER STATES. *Website of FOUR PAWS*. URL: https://media.4-paws.org/5/2/7/1/527137863b7d0f17cefef1f355b325a7ee317ceae/06_Breeder_Registration_Overview%20EU_20250205.pdf

тварин. У такому регулюванні простежується підхід, за якого розведення домашніх тварин розглядається не лише як приватна діяльність власника, а як сфера, що потребує контролю з огляду на добробут тварин, захист покупців і запобігання безпритульності тварин.

Важливим елементом дослідженого регулювання є посилення вимог до передачі домашніх тварин новим власникам. Законодавство може передбачати обов'язок ідентифікації тварини, надання документів про її походження та стан здоров'я, інформування набувача про потреби тварини, а також додаткові вимоги до оголошень, у тому числі розміщених онлайн. Такі положення спрямовані на обмеження випадкового або недобросовісного продажу тварин і формування більш відповідального ставлення до їх набуття.

Окреме значення має заборона практик розведення, що можуть завдавати шкоди здоров'ю тварин або їх потомства. У законодавстві майже всіх досліджуваних держав передбачаються обмеження щодо надмірного репродуктивного навантаження на самиць, заборона окремих форм близькоспорідненого розведення, вимоги до стану здоров'я племінних тварин, а також заборона селекції, наслідком якої можуть бути спадкові порушення, біль, страждання або інша шкода для тварин. Це свідчить про те, що предметом регулювання є не лише продаж уже народженої тварини, а й умови її походження, народження та вирощування.

Державний контроль у цій сфері забезпечується через інспекційні повноваження компетентних органів, перевірку умов утримання тварин, обов'язкові приписи щодо усунення порушень, контроль за дотриманням правил продажу й передачі тварин, а також можливість тимчасового вилучення тварини у випадках жорстокого поводження. Окремого значення набуває контроль за онлайн-оголошеннями про продаж або передачу тварин, оскільки саме такі канали можуть використовуватися для обходу встановлених вимог.

Відповідальність за порушення у сфері розведення, утримання і продажу домашніх тварин охоплює як адміністративні, так і кримінально-правові заходи. Адміністративна відповідальність застосовується, зокрема, за порушення правил здійснення діяльності, пов'язаної з тваринами, недотримання вимог до передачі тварин, перешкоджання контролю або порушення встановлених заборон щодо продажу. Кримінальна відповідальність передбачається у випадках жорстокого поводження, заподіяння тваринам значного болю, страждань або шкоди, а також незаконного умиртвіння тварин. Додатковими заходами можуть бути конфіскація тварини, заборона володіти тваринами або здійснювати діяльність, пов'язану з ними, і навіть зобов'язання пройти курси, що коригують неналежну поведінку.

Водночас слід зазначити, що як у досліджених державах, так і в інших державах-членах ЄС норми щодо захисту тварин загалом та щодо розведення, утримання і продажу домашніх тварин зокрема є доволі відмінними, що стосується обсягу регулювання та механізмів, які мають на практиці забезпечити добробут тварин. У таких умовах прийняття нового Регламенту про добробут собак і котів та їх простежуваність виглядає доцільним та логічним.

Наведені у дослідженні приклади свідчать, що для формування ефективного правового регулювання в Україні доцільним є визначення на законодавчому рівні вимог до осіб, які здійснюють розведення домашніх тварин, основних засад ідентифікації та передачі тварин, мінімальних умов їх утримання, механізмів державного контролю та відповідальності за порушення. Важливим є також встановлення запобіжників проти шкідливої селекції, надмірного репродуктивного використання тварин, незаконного продажу, зокрема через онлайн-платформи, та використання некомерційного розведення для фактичного здійснення комерційної діяльності без виконання встановлених вимог.

Під час формування законодавчих пропозицій, на нашу думку, необхідно враховувати норми, викладені у проєкті Регламенту про добробут собак і котів та їх простежуваність, текст якого навряд чи буде підданий до прийняття значному корегуванню.

**Дослідницька служба
Верховної Ради України**

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*